

A süketnéma város

Három-négy nap óta megnémult és megsüketült ez a város, amely különben alig-alig tudja használni az érzékszerveit. Vakondokéletet élünk. Nem szólnak a telefonok. A kaucsuktöltcsérek úgy merednek ránk, mint a néma szájak, és a kagylók, mint a süket fülek. Elnémultak a csengettyűk is, hiába beszéltünk a telefonba, akárcsak egy halott fülébe sügnánk szavainkat, amelyeket már nem fognak fel az éber és munkás idegek. Mi már láttuk a várost a vaksága idején. Akkor, amikor pár órára kilobbantak a villamoskörték, a körúton elaludtak az ívlámpák, a kávéházakban gyertyákat gyújtottak és az utcákon végig feketedett az ablakok végtelen sora, nem volt ilyen szánandó a város, a defektusa nem ennyire fájó, a nyugalma nem ennyire idegesítő. Úgy érezzük, hogy a város minden idegét paralízis érte, már nincs meg az a kapcsolat, amely összeköt a sok ismeretlennel, nincs meg a biztosságunk, a keménységünk, a tömegöntudatunk. Visszaroskadunk a régi ember bús magányába. Az a rengeteg fül, amely a távoli tömegek szívdobogását hallgatja, az új ember titáni hallószerve, a jó és rossz hírek kürtje, a telefon megsüketült.

Miért panaszkodunk? Vannak filozófusok, akik most végigheverednek a díványon, békés szivarszónál belesüppednek a sötét csöndbe, lubickolnak benne, és boldogok, hogy senki se zavarhatja őket. A telefon alapjában indiszkrét szerszám. Vendégeinket kidobathatjuk a cseléddel. Az érdes, goromba és sáros hangok azonban kopogás és névjegy nélkül jönnek be, nem is az előszobán át, de egyenesen a legbelsőbb szobába, a fülünkbe és szívünk pitvarába csiripel a lárma. Lehet, hogy a telefonnak megvannak a maga idegbetegei. Annak azonban, hogy nincs telefon, rövid időn belül még több az idegbetegje, az a nyugalom, hogy most nem zavarnak, csak öncsalás, a csönd nem csönd, de sükettség. Mert a telefon érzékeny huzaljai máris szervesen bekapcsolódtak az idegrendszerünkbe. A telefon tisztázta és egyszerűsítette a lelki életünket. A telefon megadta a modern embernek

azt a biztos tudatot, hogy mindenhalló. A telefon megteremtette az abszolút jelent. Valaha még létezett a múlt, amely már megtörtént, de még nem tudtunk róla, tűzvészek, halálesetek és gyilkosságok, amelyek terhét órákig, napokig, hetekig viselték az emberek öntudatlanul, sejtések és előérzetek alakjában, de ezek a sejtések, előérzetek mind felszabadultak, megsemmisültek a szárnyas szó által. Átala a múlt öntudattá, valósággá, örök és boldog jelené vált. Ebben a jelenben él – biztosan és bátran – az új ember, aki zseniális rovarként sok-sok mérföldre nyújtja ki tapogató csápjait, s mindaddig, míg a virrasztó hatodik érzéke nem nyikkan, biztos az egészsége, a nyugalma, a vagyona dolgában, éppoly biztos, mint akkor, ha nem zúg a füle, ha nem lát idegent a szobában, ha a kezével megtapintja a testét, és az érzékei megbízható és nyugtató közléseit tudomásul veszi.

Tessék elhinni, hogy e három-négy nap alatt számos egészséges ember máris neuraszténiássá vált. Alig észrevehető változások történtek bennünk és az életünkben. Nemcsak az üzletemberek kárát értem. Nyugtalan lelkünk botorkál a sötétben, a csücskén ott csüng annak a múltnak a kölönce, amely már megvan, és amelyről csak egy-két óra múlva értesülünk. Messze a városon kívül lakik egy barátom, aki késő éjszaka szokott hazamenni, egyedül. Mióta ránk borult az újfajta egyiptomi istenverés, minden lehető el tudok képzelni, talán meg is gyilkolták egy éjjel, talán eltűnt rejtélyesen és megmagyarázhatatlanul – talán elutazott messze földre, s többé sohase láthatom. Az emléke egyre távolodik, az arca egyre ködösebb és halványabb, a távolságok egyre nőnek. Sohase voltunk ily közel a miszticizmushoz. Nem a termékeny miszticizmushoz, amely abban áll, hogy mindent jobban és világosabban látunk másoknál, inkább ahhoz a ködhöz, amelyben a babonák virágzanak, ahhoz a középkori sötétséghez, amely maga a tudatlanság és a butaság. Nem intézzük el a teendőinket. A józsefvárosi kávéház messze van, a klubba fáradtságos felnézni, a budai ember várjon, mondjuk magunkban bölcsen, s a gondok mégis rajtunk csörömpölnek, bosszantanak és nyugtalanítanak. Életünk – gyors és fürge életünk – pedig elszélesedik. Ma reggel a posta háromszor annyi levelet hozott, mint egyébkor. Akik máskor pár szót váltottak a dróton keresztül, most leveleket írnak, hosszú-hosszú leveleket, majdnem a régi memoárok stílusában, amelyeket – bizonyára – a telefon szorított ki. Látogatásokat kell tennünk. Este vendégek érkeznek. Naponta egy-két órát elvesztünk a levelek olvasásával, a vizitekkel, a vendégek fogadásával. Már a régi patriarchális élet romantikája bontakozik ki most egy kis vonalzavar miatt.

Kírok egy évszámot a kézi lexikonomból: 1876. Ekkor fedezte fel Graham Bell a telefont. Csak ekkor? Az élet elképzelhetetlen nélküle. Ez

Kosztolányi Dezső
1930 körül
BTM Kiscelli Múzeum Fényképgyűjtemény

*„A telefon megadta a modern embernek azt a biztos tudatot,
hogy mindenhalló. A telefon megteremtette az abszolút jelent.”*

teremtette meg a mi múlt nélkül való életünket, ez ölte meg a hamis titokzatosságot, ez járatta le a szószátyár írókat, ez alkotta meg a rohanó epigrammastílust, ez gyorsította a vérkeringésünket és a drámáinkat, ez nyugtatta meg az idegeinket, ez végezte el alkalmilag a freudi pszichoanalízist, ez semmisítette meg a fecsegő leveleket, ez volt fölösleges aggodalmaink villámhárítója, a henye szavaink, formát nem öltött és elvetélt terveink, a lassú és tétova kétségeink, a lelkünk pár óra alatt felgyülemlett szennyének könnyítő kloakája. A svédek sok mindenért irigyelhetjük. Most azonban nem a hitükért, a józan megbízhatóságukért, a kultúrájukért irigylem őket, nem azért, hogy nincs náluk analfabéta, és nem is azért, mert nem isznak alkoholt, hanem azért, mert ott a telefon olcsó, évente alig húsz korona, és mindenkinek van jó és pompás telefonja, a gyárosnak éppúgy, mint a hordárnak, a külvárosi kovácsnak és a vincellérnek. Náluk a telefon olyan, mint a mosdó és a szappan. Lelki köztisztasági ügy. Áhítatosan gondo-

lok arra az időre, mikor nekünk is lesz amerikai telefonunk, a zsebünkben hordjuk a hangtölcseért, a kagylót, az összes szavak lehetőségét, ráállunk a villamossínre, a testünk elektromos teleppé válik, beszélhetünk akárkivel, aki – valahol messze – egy másik villamossínen áll. Csak utópisták álmodtak ilyen szépet. Hogy állandó közösségben legyünk mindazokkal, akik élnek, hogy egy fél másodpercig se áporodjanak el lelki gondjaink, hogy folyton valljunk, kérdjünk, gyónjunk, minden percben új, tiszta, egészséges helyzetet teremtsünk. Mennyi idegorvost tenne fölöslegessé egy ily technikai vívmány. Ez a közösség a költők ábrándja, az, ami megint felragyogtatná e szót: *emberiség*, az egy akol és egy pásztor bibliai álma.

Egyelőre azonban, nagysád, kedves nagysád, mégis kössön össze a barátommal, a kiadómmal, a szabómmal, a fogorvosommal, kössön össze a jelennel, az ég szerelmére kössön össze: az étellel.

(*A Hét*, 1913. április 20. – *Á*, 634–637. old.)